

TVORBA A REALIZÁCIA VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV PRE SENIOROV

Odborná sekcia pre výchovu a vzdelávanie ZMS v spolupráci s občianskym združením Kultúrne fórum (KUFOR) pripravili **projekt zameraný na odborných pracovníkov múzeí – múzejných pedagógov**, ktorí plánujú a realizujú vzdelávacie programy pre rozličné skupiny návštevníkov.

Špecifickou skupinou návštevníkov múzeí na Slovensku sú seniori. Početnosť tejto cieľovej skupiny bude podľa prognóz v budúcich rokoch neustále narastať. Má preto významný potenciál, aby nielen rozšírila rady návštevníkov múzeí, ale v širšom kontexte sa stala podporovateľkou dobrého mena múzeí vo svojich rodinách a širšom zázemí.

Cieľom projektu bolo **inšpirovať múzejných pedagógov k realizácii kvalitných aktivít pre seniorov** prostredníctvom jednorazového 3,5-dňového školenia.

Pod vedením lektorky Mgr. Lenky Mrázovej Krajíčkovej, ktorá je externou spolupracovníčkou Oddelenia muzeológie Ústavu archeológie a muzeológie na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne, bola pripravená **teoretická a praktická časť (workshop)** - spolu 25 vzdelávacích hodín - v SNM-Múzeu Betliar.

Výstupom školenia je **súbor vzorových programov**, ktorých metodiky budú umiestnené na webovej stránke Zväzu múzeí Slovenska (ZMS), na podstránke Odbornej sekcie pre výchovu a vzdelávanie – pre inšpiráciu všetkých, ktorým záleží na tejto cieľovej skupine návštevníkov múzeí.

Realizáciu **projektu finančne podporilo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky** v rámci grantového programu 2 Kultúrne aktivity v oblasti pamäťových inštitúcií, podprogram 2.2 Múzeá a galérie. Ubytovanie pre účastníkov poskytla bezplatne obec Betliar a priestory na realizáciu školenia SNM – Múzeum Betliar.

PRÍKLAD ÚSPEŠNE REALIZOVANÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

V roku 2011 bol v SNM – Múzeu Betliar úspešne realizovaný vzdelávací program určený pre seniorov s názvom „**Kreatívni seniori v kaštieli Betliar**“, ktorý pripravilo občianske združenie KUFOR a finančne podporila Nadácia Orange v rámci grantovej schémy „Zelená pre seniorov“. Účastníci školenia „Tvorba a realizácia vzdelávacích programov pre seniorov“ mali možnosť vidieť ukážku vzdelávacieho programu a osobne sa zoznámiť a diskutovať s niektorými z jeho pravidelných účastníkov.

NÁZOV: KREATÍVNI SENIORI V KAŠTIELI BETLIAR

OBDOBIE REALIZÁCIE: jún – október 2011

ČASOVÝ HARMONOGRAM: 10 vzdelávacích programov, stretnutia so seniormi každý druhý týždeň v pondelok popoludní, po ukončení vzdelávacích programov spoločná výstava s pohostením pre účastníkov, každé stretnutie trvalo 120 – 150 minút.

POPIS PROGRAMU: Projekt Kreatívni seniori v kaštieli Betliar sa zamerával na seniorov, obyvateľov obce Betliar a blízkeho okolia, ktorí majú kladný vzťah ku kaštielu Andrassyovcov, priľahlému historickému parku, histórii a umeniu. Projekt im umožnil **tráviť čas na**

oblúbenom mieste v netradičnej úlohe. Ako účastníci vzdelávacieho programu pre seniorov **spoznali bežnými návštevníkmi neprebádané zákutia kaštieľa** – historickú knižnicu, kúpeľne či konkrétne zbierkové predmety zavreté za dvierkami vitrín a skriň. Tvorivá dielňa im umožnila **aktívne si oddýchnuť, podporila ich kreativitu a umožnila nadväzovať sociálne kontakty** v kolektíve ostatných seniorov i s mladšími účastníkmi projektu - dobrovoľníkmi. Projekt pozostával z desiatich vzdelávacích programov, v ktorých na krátku prehliadku a výklad priamo v priestoroch kaštieľa nadväzovala tvorivá dielňa, počas ktorej si seniori mohli vyskúšať maľovanie na porcelán, sklo, drevo, textil, prácu s filcom, výrobu mozaiky, zhotovovanie obalov na knihy, zdobenie rámy na fotografie, výrobu tzv. scrapbook alebo smaltovanie medeného plechu. Po ukončení projektu pripravili seniori v spolupráci so SNM – Múzeom Betliar, členmi občianskeho združenia KUFOR a dobrovoľníkmi malú výstavu v priestoroch vstupnej haly kaštieľa Betliar.

Tvorivé dielne nadväzovali priamo na vzdelávaciu časť, seniori si vytvorili vlastné umelecké diela, pričom sa mohli inšpirovať historickými vzormi a technikami:

Zameranie jednotlivých vzdelávacích programov a tvorivých dielní:

1. Prehliadka porcelánového kabinetu a ukážok herendského porcelánu – maľovanie hrnčiekov (bez vypaľovania)
2. Rôzne typy a druhy obrazových rámov – výzdoba rámy na fotografie
3. Medené a cínové kuchynské pomôcky a kuchynské náčinie (depozitár múzea) – smaltovanie/maľovanie medeného a cínového plechu (bez vypaľovania)
4. Vzácne drevené svadobné truhlice – maľovanie na drevo
5. Historické textilie v zbierkach múzea – prestierania, podložky a ručné práce vrátane módnikov z 19. storočia so strihovými a obrazovými prílohami – výroba podložiek a prestieraní z filcu šitím a lepením
6. Historické fotoalbumy Andrásyovcov z 2. polovice 19. storočia – výroba tzv. scrapbook z historických a súčasných fotografií (koláž)
7. Prehliadka textilných brokátových tapiet v expozícii, technika stavania brokátových stien – maľovanie na textil voľne a pomocou šablón
8. Vitráž v kaštieli Betliar a zbierky zo skla (depozitár) – maľovanie skla (bez vypaľovania)
9. Prehliadka historických kúpeľní s holandskými obkladačkami – výroba mozaikových obrázkov
10. Prehliadka minivýstavy „Tajomstvá knižnej väzby 16. storočia“ - zhotovovanie obalov na knihy z rôznych typov a druhov látok

CIELE PROJEKTU:

- oslovenie seniorov žijúcich v obci Betliar a okolí, ich **aktívne zapojenie do vzdelávacieho projektu**
- **príprava a realizácia 10 vzdelávacích programov s tvorivými dielňami** v priestoroch kaštieľa v Betliari za pomoci dobrovoľníkov

- **podpora vzdelávania seniorov, oživenie ich záujmu o históriu a umenie** prostredníctvom netradičnej prehliadky vybraných priestorov kaštieľa a zbierkových predmetov
- **rozvoj a prehĺbenie sociálnych kontaktov** medzi seniormi navzájom a medzi seniormi a vekovo mladšími dobrovoľníkmi
- **podpora aktívneho trávenia voľného času seniorov**
- prostredníctvom tvorivých dielní a záverečnej výstavy bude podporený **rozvoj kreativity, umeleckého cítenia a manuálnej zručnosti seniorov**
- seniorom bude ponúknutá **možnosť vlastnej sebarealizácie**, vďaka ktorej nadobudnú väčšiu dôveru vo vlastné schopnosti a dôležitosť svojej práce (výstava ich prác bude prístupná verejnosti priamo vo vstupnej hale kaštieľa)

CIEĽOVÁ SKUPINA PROJEKTU: **seniori z obce Betliar a priľahlých obcí, ktorí sa zaujímajú o históriu a umenie**, prípadne majú pozitívny vzťah k Andrassyovcom – niekdajším majiteľom kaštieľa Betliar. Andrassyovci boli vďaka svojej filantropii a pracovitosti medzi obyvateľmi veľmi obľúbení, je to jeden z hlavných dôvodov, prečo kaštieľ nebol po druhej svetovej vojne vykradnutý a vypálený.

Obec Betliar má pomerne **vyšoký podiel obyvateľov – seniorov**, ktorí nemajú vlastný klub alebo priestory, v ktorých by sa mohli aktívne stretávať či tráviť voľný čas. V obci sa neorganizujú žiadne podujatia alebo kultúrne a vzdelávacie aktivity, ktoré by boli zamerané na seniorov. Mnohí seniori radi navštevujú podujatia organizované múzeom, napr. koncerty klasickej hudby, podujatie Jeseň v historickej knižnici alebo vernisáže výstav. Ide o jediné kultúrne aktivity, ktoré sú pre nich dostupné. V obci sa nenachádza žiadna kaviareň, cukráreň, kino ani iný priestor, ktorý by umožňoval seniorov **aktívne tráviť voľný čas**.

MATERIÁLOVÉ ZABEZPEČENIE: materiál a pomôcky potrebné na realizáciu tvorivých dielní vrátane vstupného do kaštieľa boli zabezpečené z grantu Nadácie Orange.

OSLOVENIE SENIOROV: projektový zámer bol **prekonzultovaný s aktívnymi členmi Jednoty dôchodcov Slovenska v obci Betliar**, samotní seniori pomáhali aj pri doručovaní pozvánok na vzdelávací program. V pozvánkach bol uvedený podrobný rozpis jednotlivých vzdelávacích programov. Čas realizácie sa počas realizácie projektu nemenil. V deň realizácie vzdelávacieho programu bola téma vyhlásená v obecnom rozhlase.

VÝSTUP: diela vytvorené počas tvorivých dielní si seniori mohli ponechať, každý z nich si v závere vybral **dva až tri predmety**, ktoré priniesol na záverečnú výstavu v priestoroch kaštieľa v Betliari. Okrem predmetov **bol verejnosti predstavený aj samotný projekt s fotografiami z jednotlivých vzdelávacích programov**.

ZÁVEREČNÉ ZHODNOTENIE: projekt sa napriek počiatočnému skeptickému postojovi seniorov (pri konzultáciách neverili, že bude vzdelávací program navštevovať viac ako 10 – 12 ľudí) stal

veľmi obľúbeným a okrem seniorov z Betliara ho navštevovali aj dôchodcovia z okolitých obcí. **10 vzdelávacích programov navštívilo celkovo 334 seniorov**, približne 22 seniorov sa stretnutí zúčastňovalo pravidelne. Najvyšší počet účastníkov, až 41, mal vzdelávací program zameraný na prehliadku historických truhlíc a maľovanie na drevo. Druhým najobľúbenejším bol program zameraný na smaltovanie spojený s prehliadkou kuchyne. Najmladší účastník vzdelávacieho programu mal 58 a najstarší (pravidelný účastník) 87 rokov.

Výsledky workshopu

NÁVRHY PROJEKTOV VYTVORENÝCH NA ŠKOLENÍ

Typy vzdelávacích programov, ktoré sú vhodné pre seniorov

Druhý deň školenia bol popoludní venovaný osobnému stretnutiu účastníkov školenia so seniormi, ktorí sa aktívne zúčastňujú vzdelávacích programov v SNM – Múzeu Betliar. Spoločne so seniormi boli vymedzené **typy vzdelávacích aktivít, o ktoré by seniori prejavili záujem a radi by sa ich aktívne zúčastňovali.**

1. REŤAZOVÉ SPREVÁDZANIE – projekt úspešne realizovaný v susednom Česku je pôvodne určený pre študentov, ktorí strávia niekoľko dní v múzeu a pripravujú sa na sprevádzanie bežných návštevníkov netradičnou formou. Každý z „lektorov“ má na starosti konkrétnu miestnosť, ktorú návštevníkom predstaví a štafetu po ňom preberie ďalší lektor. V upravenej podobe by bol projekt vhodný **najmä pre aktívnych seniorov, ktorí sú pravidelnými návštevníkmi múzea a majú k nemu vybudovaný osobný vzťah.**

2. STRETNUTIA PRI ŠÁLKE KÁVY – neformálne stretnutia pri šálke kávy alebo čaju **zamerané na diskusiu s pamätníkmi**, pri ktorých je možné využiť historické fotografie, zbierkové predmety z fondu múzea a predovšetkým spomienky seniorov na obdobie vzniku múzea, históriu miesta/regiónu, v ktorom múzeum funguje alebo osobnosti, ktoré tam žili. Stretnutia sú vhodné pre rozličné skupiny seniorov.

3. SPOLUPRÁCA SO ŠKOLOU – vzdelávacie programy pre základné, stredné a vysoké školy môžu byť založené na aktívnej spolupráci so seniormi a využívajú **metódy orálnej histórie**. Seniormi **sprostredkujú mladšej generácii informácie z obdobia svojho detstva, mladosti alebo ranej dospelosti**, ktoré sú zviazané s významnými historickými medzníkmi alebo dôležitými udalosťami regionálnych dejín. V prípade zapojenia školy je nevyhnutné, aby boli žiaci/študenti vopred vyškolení, zdokonalili sa v komunikácii so seniormi, naučili sa klásť vhodné otázky alebo usmerniť rozhovor potrebným smerom.

4. AKADÉMIA TRETIEHO VEKU – **série prednášok, besied alebo diskusií** s odborníkmi, vďaka ktorým si seniormi môžu rozšíriť svoj rozhľad o konkrétnych problémoch alebo témach, viažucich sa k múzeu. Podujatia môžu byť jednorazového charakteru alebo môže ísť o sériu stretnutí.

5. TVORIVÉ DIELNE – kombinované vzdelávacie programy, ktoré ponúkajú **okrem nových informácií aj možnosť priučiť sa základom nejakého remesla alebo umeleckého postupu**, priamo nadväzujú na zbierkový fond a zameranie múzea. Aj v tomto prípade môže ísť o jednorazové alebo dlhodobé vzdelávacie programy.

Konkrétne projekty, ktoré je možné realizovať v múzeu

DLHODOBÝ VZDELÁVACÍ PROGRAM ZALOŽENÝ NA ORÁLNEJ HISTÓRII

CIEĽOVÁ SKUPINA:

- primárna: **členovia krúžku** – skupina, ktorá sa bude pravidelne stretávať a spolupracovať, môže ísť o seniorov i iné vekové skupiny, ktoré budeme mať možnosť zapojiť (žiaci miestnej ZŠ, aktívni občania, študenti univerzít a pod.) podľa reálnej situácie
- sekundárna: **miestni obyvatelia, svedkovia udalosti, pamätníci, rodáci**, ktoré je možné osloviť cez kluby dôchodcov, Domovy sociálnych služieb (prostredníctvom riaditeľa alebo terapeutov), obecný úrad, farský úrad, záujmové spolky a združenia (napr. Slovenský zväz protifašistických bojovníkov), regionálnu tlač a rozhlas alebo prostredníctvom podujatia múzea, na ktorom sa zídne viac seniorov alebo skupina jednotlivcov/známych
- terciálna: **všetci**, ktorí sa dostanú do kontaktu s výstupom/výstupmi projektu

CIELE:

- sociálna inklúzia seniorov primárnej i sekundárnej skupiny
- **vytváranie medzigeneračných vzťahov v komunite**
- **skúmanie a uchovanie pamäte miesta/udalosti**
- poukázanie na úlohu múzea ako uchovávateľa pamäte, posilnenie jeho miesta v živote miestnej komunity
- doplnenie vedomostného systému múzea

DOBA TRVANIA: závisí od zvolenej témy – najmenej jeden rok

KRÁTKY POPIS: zvolenú tému, ktorá vychádza z minulosti miesta či konkrétnej udalosti alebo javu a je čiastočne známa vďaka zbierkovým predmetom múzea a/alebo prácam odborníkov obohatí projekt o **rozmer osobných spomienok účastníkov/svedkov/pamätníkov** (ktoré budú získané metódou orálnej histórie) a pravdepodobne i o fotografický či písomný materiál, ak sa nájde medzi účastníkmi/svedkami/pamätníkmi. Na tejto práci budú participovať členovia krúžku, t.j. primárna cieľová skupina pod vedením múzejného pedagóga, ktorý bude spolupracovať do potrebnej miery so svojimi kolegami – kurátormi.

SPÔSOB PRÁCE: členovia krúžku oboznámení s projektom sa pravidelne, prípadne podľa potreby, stretávajú s múzejným pedagógom v múzeu, alebo ak je to žiaduce, tak i na inom/iných vhodnom/vhodných mieste/miestach. Prácu začnú oboznámením sa s dostupnými informáciami o téme, zbierkovými predmetmi (ak je to možné, tak v spolupráci

s príslušným/i kurátorom/mi) a **metódou orálnej histórie**. Popritom začnú hľadať pamätníkov, t.j. sekundárnu cieľovú skupinu a postupne **(po zaškolení) budú realizovať rozhovory** (v samotnom múzeu, u pamätníka doma, na neutrálnom mieste, ktoré bude vyhovovať potrebám rozhovoru). Získané informácie i obrazové či iné záznamy evidujú a archivujú. Ak si to vzniknutá informačná situácia vyžiada, idú **overiť údaje do matrík, miestnej dobovej tlače a pod.** Postupne skladajú/dopĺňajú mozaiku skúmanej témy aj s prihliadnutím na dohodnutý výstup projektu. Oslovujú ľudí či inštitúcie, ktoré môžu byť nápomocné pri získavaní ďalších informácií. Práce na projekte a rozhovory sa taktiež dokumentujú. Účastníci si **precvičia svoje komunikačné a organizačné zručnosti, kritické myslenie, hľadanie súvislostí či IT zručnosti**. Členovia krúžku spolupracujú napríklad i pri tvorbe plagátu alebo pozvánok na dohodnutý výstup projektu.

VÝSTUPY: pre primárnu a sekundárnu cieľovú skupinu bude projekt ukončený slávnosťou za prítomnosti všetkých, ktorí na ňom participovali a pozvaných hostí a miestnych (nielen) médií s vyjadrením vďaky a príjemným posedením. Pre všetky cieľové skupiny môže byť výstupov hneď niekoľko:

- **výstava získaného materiálu** (napr. historických fotografií) v múzeu, sprevádzať ňou môžu členovia krúžku a je dobré vydať k nej aspoň leták (na pamiatku a na propagáciu podujatia), výstava môže byť putovná a so sprievodným programom (prednášky, vzdelávací program, prípadne premietanie)
- **články v periodikách**, prípadne samostatný materiál v podobe brožúry/letáka
- **program pre hodiny regionálnej histórie** pre miestne ZŠ, SŠ
- prezentácia informácií zistených projektom a samotnej práce na ňom na webovej stránke múzea, prípadne na samostatnej webovej stránke projektu

Pre múzeum bude najpodstatnejším výstupom **doplnenie vedomostného systému**.

TECHNICKÉ VYBAVENIE NA PRÁCU: skener, tlačiareň, PC, diktafón, digitálny fotoaparát, flipchartová tabuľa, priestor na stretnutia

VYUŽITIE HISTORICKÝCH FOTOGRAFIÍ Z FONDU ALEBO ARCHÍVU MÚZEA

CIEĽOVÁ SKUPINA: seniori – ako jednotlivci či skupina (jednoduchšie je nadviazanie spolupráce s miestnym Klubom dôchodcov, Domovom seniorov alebo iným sociálnym zariadením, prípadne občianskym združením)

CIELE:

- **podpora vzdelávania seniorov, oživenie ich záujmu o históriu a umenie**, poskytnutie možnosti, aby sprostredkovali svoje vedomosti a spomienky iným, prípadne doplnili informácie, ktoré má k dispozícii múzeum
- **rozvoj a prehĺbenie sociálnych kontaktov** medzi seniormi navzájom
- **podpora aktívneho trávenia voľného času seniorov**

- seniorom bude ponúknutá **možnosť vlastnej seberealizácie**, vďaka ktorej nadobudnú väčšiu dôveru vo vlastné schopnosti a dôležitosť svojej práce
- pre múzeum je hlavným cieľom **získať nové alebo overiť a doplniť už existujúce informácie o fotografiách** vybraných zo zbierky či archívu

DOBA TRVANIA: počet stretnutí závisí od množstva fotografií a tém, ktoré do programu vyberiete. Stretnutia sa môžu konať priamo v múzeu alebo vo zvolenom sociálnom zariadení s ohľadom na zdravotný stav a vek seniorov.

KRÁTKY POPIS: prostredníctvom fotografií, ktoré sa budú týkať konkrétnej témy, dostanú seniori možnosť **preniesť sa v čase späť do minulosti** (napr. do svojej mladosti, študentských čias) a porozprávať sa, zaspomínať si. Každá vybraná udalosť/téma musí byť podložená ďalšími zdrojmi, t.j. zbierkovými predmetmi či dobovými filmami, hudbou (podklad pre potenciálny etnografický výskum alebo v prípade historikov orálnej histórie pre neskorší samostatný rozhovor s konkrétnym informátorom/pamätníkom). Premietanie fotografií a vyjadrovanie sa k téme vedie múzejný pedagóg, ktorý usmerňuje diskusiu tak, aby nedochádzalo k častému odbočovaniu od témy alebo prípadným slovným konfliktom.

PRÍKLADY UDALOSTÍ/TÉM: **rodinný cyklus** – svadba v minulosti; **vzdelávací cyklus** – škôlka, škola, štúdium na strednej škole, maturitná skúška, stužková slávnosť, štúdium na univerzite; **život komunity** – napr. dožinky, vinobrania, rôzne oslavy, miestne zvyklosti; **život v socialistickom štáte** – napr. oslavy 1. mája, akcie Z; **konkrétne miesta/budovy** – podoby námestia, sídlo múzea (najmä ak ide o hrad či kaštieľ), významné meštianske domy.

SPÔSOB PRÁCE:

- **predstavenie vybraných fotografií a témy** seniorom, napr. formou spoločného premietania a následnej diskusie, ktorá bude moderovaná múzejným pedagógom
- **návšteva vybraných miest/budov**, ktoré sú zobrazené na fotografiách (napr. niekdajšia škola, miesto prvomájových osláv)
- **zhotovenie aktuálnych fotografií miest/budov** z rovnakého pohľadu ako v minulosti, porovnať historickú fotografiu so súčasnou a pridať pod nich vlastnú reflexiu zistenej zmeny, seniori môžu pracovať samostatne alebo v menších skupinkách (napr. dvojiciach alebo trojiciach), seniori by sa mali naučiť **vnímať fotografiu ako umelecké dielo a skúmať vlastné pocity a nálady ňou vyvolané**, tieto pocity môžu následne vyjadriť vlastnou kresbou, čistým papierom, jedným slovom, básňou a pod.
- na základe získaného materiálu **pripraviť spoločne so seniormi výstavu pre verejnosť** a všetky získané informácie zadokumentovať v múzeu

VÝSTUPY: základným výstupom projektu je **séria aktuálnych fotografií** vybraných historických miest/budov/tém **doplnená o nové informácie, podnety, emócie a spomienky** seniorov - pamätníkov, ktorí dané miesto/budovu/tému poznali, pozorovali jej postupnú

premenu v priebehu svojho života a boli ochotní podeliť sa o svoje osobné zážitky. Spoločným výstupom projektu je **príprava výstavy dokumentujúcej pamäť konkrétneho miesta z pohľadu staršej generácie**, ktorá si pamätá jej vznik, prípadne využitie/pôsobenie/význam v minulosti. Dôležitým výstupom pre múzeum je získanie nových, aktuálnych fotografií a doplňujúcich informácií.

TECHNICKÉ VYBAVENIE: premietacia technika, notebook, fotoaparát, miestnosť, kde by bolo možné zrealizovať úvodné stretnutie, výstavné priestory a pomocný inštalačný materiál na realizáciu výstavy

PREPOJENIE S TVORIVOU DIELŇOU (ALTERNATÍVA): vzdelávací program je možné spojiť aj s tvorivou dielňou, v rámci ktorej by si seniori zhotovovali **vlastný album fotografií** doplnený o spomienky, emócie, nápady metódou zvanou *scrapbooking* (tvorba kreatívnych fotoalbumov s využitím fotografií, stužiek, šnúrok, nálepiek, ručných papierov, filcu a pod.). V prípade realizácie tvorivej dielne je vhodné vybrať **sériu fotografií k vybranej téme** alebo napríklad sériu fotografií meštianskych domov ležiacich na jednej ulici a venovať každej z fotografií samostatné stretnutie. Realizácia vzdelávacieho programu spojeného s tvorivou dielňou si vyžaduje získať (spravidla z externých zdrojov) **dodatočné finančné prostriedky na zakúpenie materiálu**.

MÚZEJNÉ DIVADLO

CIEĽOVÁ SKUPINA: aktívni seniori, ideálne niekdajší alebo aktuálni členovia fungujúceho ochotníckeho divadla v obci/meste, v prípade možnosti je vhodné naviazať spoluprácu s pedagógom (učiteľom dramatickej výchovy) na základnej škole alebo základnej umeleckej škole v blízkosti múzea.

CIELE:

- **rozvoj a prehĺbenie sociálnych kontaktov** medzi seniormi navzájom, v prípade spolupráce so školou aj rozvoj a prehĺbenie sociálnych kontaktov medzi seniormi a mladšou generáciou
- **podpora aktívneho trávenia voľného času seniorov**, podpora kreativity, pamäte, zlepšenie rečových a pohybových zručností seniorov
- seniorom bude ponúknutá **možnosť vlastnej seberealizácie**, vďaka ktorej nadobudnú väčšiu dôveru vo vlastné schopnosti a dôležitosť svojej práce
- prezentácia pre spoločnosť prínosných aktivít seniorov pred verejnosťou, podpora kultúrneho a spoločenského života seniorov a ďalších obyvateľov obce/mesta

DOBA TRVANIA: v závislosti od zložitosti témy, dĺžky výsledného divadelného predstavenia, frekvencie stretnutí a zázemia na realizáciu projektu (priestory, disponibilné finančné prostriedky, príprava kostýmov) minimálne 6 mesiacov až jeden rok.

KRÁTKY POPIS: každé múzeum, či už vlastivedné alebo špecializované je **úzko späté s konkrétnou historickou osobnosťou/osobnosťami**. Môže ísť o niekdajšieho majiteľa budovy (ideálne kaštieľa, hradu alebo meštianskeho domu), zakladateľa múzea alebo osobnosť, ktorej sa múzeum v rámci svojho výskumu dlhodobo venuje, je mu napríklad venovaná časť expozície alebo má múzeum vo svojom zbierkovom fonde predmety, ktoré sa k tejto osobnosti priamo viažu. V rámci projektu bude vytvorené **divadelné predstavenie venované vybranej osobnosti**. Projekt zahŕňa **námet, vytvorenie scenára, nacvičenie divadelnej hry, prípravy a výrobu kulís a divadelných kostýmov a verejné predstavenie hry**. Na príprave a realizácii projektu by mal spolupracovať okrem múzejného pedagóga aj učiteľ dramatickej výchovy, prípadne režisér, ktorý by dokázal poskytnúť odborné rady.

SPÔSOB PRÁCE: na začiatku projektu je potrebné reálne zhodnotiť možnosti účastníkov a podmienky, ktoré sú k dispozícii na samotnú realizáciu projektu. V prípade priaznivých okolností (napr. dlhodobo fungujúci ochotnícky divadelný spolok, resp. profesionálny režisér, skúsenosť účastníkov projektu s prípravou divadelných hier, literárny talent) je možné **na základe podkladov pripravených múzejným pedagógom** (informácie o konkrétnej historickej osobnosti, odborná literatúra, beletria, zbierkové predmety) **pripraviť spoločne námet a scenár divadelnej hry**. Druhou možnosťou je pracovať už s hotovým námetom a scenárom a sústrediť sa najprv na vysvetlenie ponúkaného príbehu pomocou zbierkových predmetov a potom na samotné nacvičenie divadelnej hry. **Múzejný pedagóg vstupuje do projektu počas celej jeho realizácie** a pomáha napr. aj pri príprave scenára (môžu byť využité napr. citáty z pamätí, ktoré sú v múzeu k dispozícii), pri výbere rekvizít (môže ísť o repliky zbierkových predmetov, ktoré sú spojené s reálnym životom osobnosti), kostýmov (napr. repliky zhotovené podľa dobových fotografií alebo portrétov) a konečnom zhodnotení príbehu. Slávnostnú **premiéru predstavenia je možné spojiť s otvorením výstavy**, ktorá bude dokumentovať priebeh jeho prípravy a vysvetlí verejnosti ciele projektu.

VÝSTUPY:

- **námet a scenár nového divadelného predstavenia**, ktoré sa budú opierať o reálne historické udalosti a využívať zbierkové predmety, prípadne autentické priestory múzea
- **príprava a realizácia divadelného predstavenia** vrátane úpravy priestorov, výroby kulís a divadelných kostýmov
- divadelné predstavenie pred verejnosťou – **predstavenie konkrétnej historickej osobnosti** späté s múzeom, poskytnutie iného ako tradičného uhľa pohľadu (napr. prostredníctvom výstavy alebo zbierkových predmetov inštalovaných vo vitrínach)
- získanie námetov, podnetov a inšpirácií pre prípadnú zmenu expozície múzea

TECHNICKÉ VYBAVENIE NA PRÁCU: priestor na prípravu a nacvičovanie divadelného predstavenia, ozvučenie (v štádiu príprav stačí napr. MP3 prehrávač), notebook na písanie scenára, materiál a pracovné pomôcky na výrobu kulís a kostýmov (v prípade zložitejších

kulís a kostýmů je možná spolupráce a externím dodávatelem), realizace projektu si vyžaduje zabezpečit vopred dostatok finančných prostriedkov (napr. grant).

VYBRANÁ KOMENTOVANÁ LITERATÚRA A ZDROJE

MUZEJNÁ PEDAGOGIKA A DIDAKTIKA

BRYCH, Vladimír (ed.). Muzea pro všechny: příručka k fyzické a smyslové dostupnosti muzeí, Praha 2003 /*problematika návštěvníků s handicapem*/

DURBIN, G., MORRIS, S., WILKINSON, S.: Učení z předmětů (manuál učitele), Praha 2001 /*metoda objektového učení*/

FALK, John H., DIERKING, Lynn D. Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning, Oxford 2000 /*základní teoretická a praktická východiska pro muzejní výstavnictví a práci s návštěvníky*/

HEIN, G. E. Learning in the Museum. London, New York 2002 /*základní práce k využití pedagogického konstruktivismu v muzeích*/

HOOOPER – GREENHILL, E: The educational Role of The Museum, Londýn 1994 /*základní texty k pojetí muzea jako výchovné a vzdělávací instituce*/

HOOPER-GREENHILL, E: Museums and their Visitors. London, New York 1996 / *problematika muzejního publika – muzejních návštěvníků*/

HORÁČEK, R.: Galerijní animace a zprostředkování umění, Brno 1998 /*teoretická východiska k využití výtvarné pedagogiky v muzeích, ukázky praktických aktivit v několika zahraničních institucích*/

HORÁČEK, R. - ZÁLEŠÁK, J.: Aktuální otázky zprostředkování umění. Teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova, Brno 2007 /*sborník z konference, teoretická východiska galerijní pedagogiky, praktické příklady*/

JŮVA, V.: Dětské muzeum. Edukační fenomén pro 21.století, Brno 2004 /*široké teoretické základy muzejní pedagogiky na příkladu vzniku a vývoje dětských muzeí ve světě*/

JŮVA, V.: Vývoj německé muzeopedagogiky, Brno 1994 /*vývoj muzejní pedagogiky v německém prostředí*/

TALBOYS, G. K.: Museum Educator's Handbook, Londýn 2000 /*praktické postřehy i teoretická východiska pro práci muzejního pedagoga*/

WESCHENFELDER, K., ZACHARIAS, W.: Handbuch Museumspädagogik, Düsseldorf 1992 /*definice základních tezí muzejní pedagogiky*/

Škola a muzeum pod jednou střechou – projekt NG v Praze

<http://www.ngprague.cz/html/skola-muzeum> /*teoretické vzdělávací materiály z projektu plus praktické výstupy v podobě muzejních programů pro školy*/

BEAUMONT, Ela, STERRY, Pat. A study of grandparents and grandchildren as visitors to museums and art galleries in the UK. *Museum and Society* [online], 2005, roč. 3, č. 3, s. 167–180. [cit. 2011-06-09]. Dostupný z [www](http://www.le.ac.uk/ms/m&s/Issue%209/beamontsterry.pdf):

<<http://www.le.ac.uk/ms/m&s/Issue%209/beamontsterry.pdf>>. /*výsledky výzkumu návštěvnické skupiny dětí s prarodiči, praktická doporučení*/

PEDAGOGIKA VŠEOBECNE

FISCHER, R.: Učíme děti myslet a učit se, Praha 1997 */základní příručka Kritického myšlení/*
 Kalhous, Z., Obst, O. : Školní didaktika, Praha 2002 */základní informace z didaktiky obecně, metody, cíle, atp./*

MAŇÁK, J., ŠVEC, V.: Výukové metody, Brno 2003 */přehled výukových metod, stručný popis, možnost využití atp./*

PASCH, M. a kol.: Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině, Praha 1998 */základní informace ke stavbě výukového programu/*

PETTY, G.: Moderní vyučování, Praha 1996 */metody, didaktické postupy, stanovování cílů atp./*

SITNÁ, D.: Metody aktivního vyučování. Spolupráce žáků ve skupinách., Praha 2009 */ metody práce ve skupinách/*

SKALKOVÁ, J.: Obecná didaktika, Praha 2007 */základní informace z didaktiky obecně, metody, cíle, atp./*

SLAVÍK, J.: Umění zážitku, zážitek umění (teorie a praxe artefiletiky), I díl.

Praha 2001. */teorie výchovné a vzdělávací práce s uměleckými díly, výtvarná pedagogika/*

SLAVÍK, J., WAWROSZ, P.: Umění zážitku, zážitek umění (teorie a praxe artefiletiky), II díl. Praha 2004. */teorie výchovné a vzdělávací práce s uměleckými díly, výtvarná pedagogika/*

Artefiletika <http://www.artefiletika.cz/>

Kritické myšlení <http://www.kritickemysleni.cz>

PRAKTICKÉ PŘÍKLADY

KUŽEL, S.: Interpretace v muzeu aneb Den bez divochů a průvodců, Praha 1999 */některá teoretická východiska konstruktivistických vzdělávacích programů v muzeu, praktické lekce/*

LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J.: Tvořivé vyučování, Praha 2003 */výtvarná pedagogika/*

SLAVÍKOVÁ, V.; SLAVÍK, J.; ELIÁŠOVÁ, S.: Dívej se, tvoř a povídej - artefiletika pro předškoláky a mladší školáky. (metodická příručka pro výchovnou a vzdělávací práci s dětmi od 3 do 8 let), Praha 2008 */praktické ukázky výtvarných lekcí/*

Brána muzea otevřená, Praha 2003 */některá teoretická východiska a především spousta praktických projektů muzejní pedagogiky/*

Čo letí v múzejnej pedagogike: vzdelávanie a výchova v múzeách na Slovensku: zborník príspevkov v celoslovenskej konferencii organizovanej v dňoch 26. – 27. október 2009 v Bratislav, Bratislava 2010 */teorie i praktické ukázky muzejní pedagogiky/*

Děti, mládež ...a muzea? I., II., III. Brno 1995, 2000, 2004 */praktické ukázky muzejních vzdělávacích programů/*

Muzejní pedagogika dnes, Olomouc 2008 */teoretická východiska a především praktické ukázky edukační práce v muzeích a galeriích/*

Muzeum a škola, Zlín 2003 – 2009 */ též teoretická východiska a především praktické ukázky edukační práce v muzeích a galeriích/*

VZDELÁVANIE SENIOROV

ČORNANIČOVÁ, Rozália. Edukácia seniorov: vznik, rozvoj, podnety pre geragogiku, Bratislava 2007

HAŠKOVCOVÁ, Helena. Fenomén stáří, Praha 1990

MÜHLPACHR, Pavel. Gerontopedagogika, Brno 2004

MÜHLPACHR, Pavel, STANÍČEK, Petr. Geragogika pro speciální pedagogy, Brno 2001

/knihy se věnují jak základní teorii v oblasti gerontopedagogiky, obecným znalostem o stáří i východiskům, která lze využít i v přípravě muzejních programů pro tuto skupinu návštěvníků/

NA PŘÍPRAVE MATERIÁLU SPOLUPRACOVALI:

Mgr. Lenka Bischof, PhD. (Úvod, Příklad úspěšně realizovaného vzdělávacího programu, Návrhy projektů vytvořených na školení, Konkrétní projekty, které je možné realizovat v muzeu – Využití historických fotografií z fondu nebo archivu muzea, Muzejné divadlo)

Mgr. Andrea Jamrichová, Mgr. Jaroslav Hanko (Konkrétní projekty, které je možné realizovat v muzeu – Dlhodobý vzdělávací program založený na orální historii, Využití historických fotografií z fondu nebo archivu muzea)

Mgr. Lenka Mrázová Krájčková (Vybraná komentovaná literatura a zdroje)